

SINAASAPPELS LANGS DE MAAS

De tuinen *van* Freÿr

In de Belgische Ardennen, tussen Dinant en Hastière, ligt het voormalige zomerverblijf van de hertogen van Beaufort-Spontin. Ruim twintig generaties uit hetzelfde geslacht koesterden hun geliefde tuinen grenzend aan de Maas. Mede dankzij de inspanningen van Axel Bonaert, de huidige baron, zijn deze sinds 1989 ook voor het gewone publiek te bezichtigen.

tekst: Eric Govers; foto's: Liesbeth van der Wal

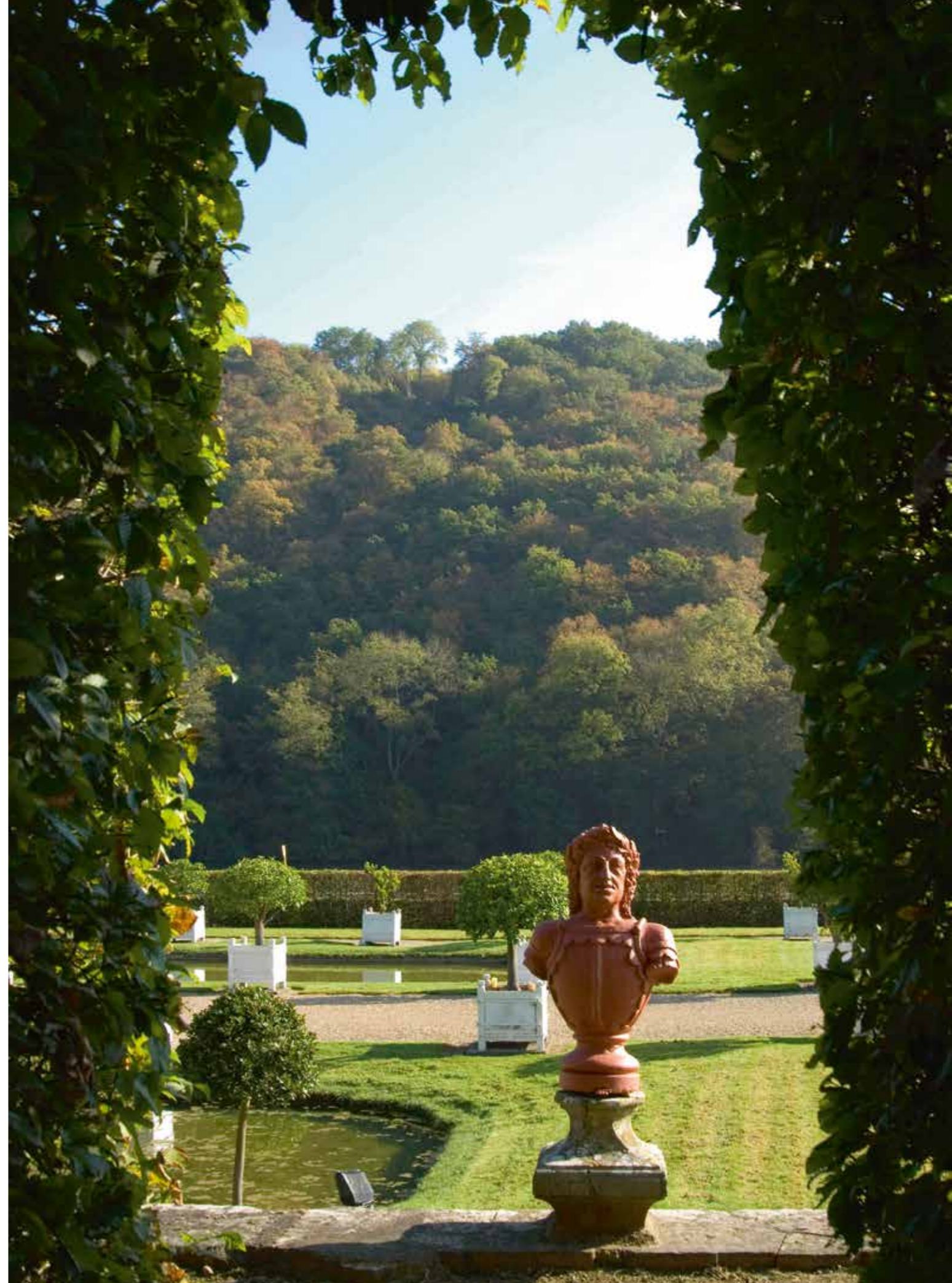

Op een steenworp afstand van de Franse grens wordt de smalle weg al eeuwenlang gedictieerd door de loop van de rivier. Het water wringt zich langs rotspartijen op de zuidelijke flank en uitgestrekte bossen in het noorden. De slierten dikke ochtendmist die hier in alle vroege ontstaan, zijn zo zicht belemmerend dat we bijna de afslag naar het kasteel Freÿr voorbij zijn gereden. Nadat de auto is geparkeerd ervaren we de serene stilte, slechts doorbroken door onze voetstappen in het grind, als iets mysterieus. Bij de zijvleugel bellen we aan. Het duurt even alvorens we binnen wat gerommel kunnen waarnemen. Het kasteel is zo groot dat de bewoners niet binnen luttele seconden bij de voordeur staan. Dan zwaait de grote deur open en maken we kennis met Axel Bonaert (72), die ons in zijn geruite pyjama verwelkomt. Nee, de baron was deze vroege afspraak via het Walloons verkeersbureau niet vergeten, en trekt daarom resoluut zijn zware schoenen aan om vervolgens alle veertien raamluiken op de benedenverdieping van het kasteel voor ons te openen.

Omdat de mist in de tuinen nog niet is opgetrokken, besluiten we eerst een kijkje te nemen in de 17e- en 18e-eeuwse salonkamers, die met dito stijlmeubelen en schilderijen zijn ingericht. Het kasteel dankt zijn naam aan de Noorse mythologie. Voor de Vikingen was Freÿr de god van de seksualiteit en tevens symbool van vrede en vruchtbaarheid. In de tempels van Freÿr was het dragen van wapens verboden en op zijn heilige plaatsen rustte een taboe op onderling bloedvergieten. Een uiterst noble gedachtegang dus van de stichters. Het heeft echter niet kunnen voorkomen dat het kasteel een roerige geschiedenis heeft gekend. In het jaar 1554 werd het zelfs geheel verwoest tijdens de oorlog tussen Karel V en de Fransen. Op de ruïnes verrees zeventien jaar later de huidige renaissancewoning, die enkele decennia later nog met twee torens werd versterkt.

Het koffieverdrag

In 1675 werd op het kasteel Freÿr een belangrijk verdrag gesloten tussen de ambassadeurs van Lodewijk XIV en Karel II van Spanje. Dit handelsverdrag regelde de douanerechten op goederen die per schip over de Maas vervoerd werden. Bij die gelegenheid werd voor het eerst koffie geserveerd, een drank die zeer in zwang was geraakt aan het hof van Versailles sinds een Turkse ambassadeur zakken gebrande koffie aan de Franse koning had geschonken. Een grappige anekdote omdat onze gastheer – inmiddels aangekleed in tuinbroek met bretellen – ons in de keuken uitlegt dat hij sowieso geen koffie lust, laat

staan dat hij weet hoe zo'n 'koffiemachien' werkt! De gepensioneerd ingenieur is enigszins onthand nu zijn vrouw een weekje op vakantie is en hij zou het daarom fijn vinden als we straks zelf ons kopje koffie willen zetten, indien we daar aan toe zijn.

Als de zon klimt en de mist optrekt, hebben we vanaf de eerste verdieping een fraai uitzicht op de tuin, die in twee langwerpige partijen is verdeeld. Het lagere gedeelte, dat aan de Maas ligt, is vlak en symmetrisch opgebouwd terwijl het andere gedeelte schuin oploopt tegen een heuvel. De hier geplante beukhagen vormen in totaal acht spannende labyrinten met een totale lengte van maar liefst zes kilometer. De hogere tuin wordt van de lagere gescheiden door een stenen muur waarop statige rode borstbeelden pronken. Kopieën helaas, aldus de baron, omdat zijn familie genoodzaakt was de originele terracotta exemplaren wegens diefstal en vandalisme te vervangen.

Terwijl we de tuin inlopen vertelt onze gastheer dat de vijvers gevoed worden door 'La Rochette', de natuurlijke waterbron van dit domein: 'De druk is perfect en zeer gelijkmatig waardoor deze 's winters niet zal bevriezen'. De kleine waterbekkens vlak voor het huis symboliseren de elementen water, vuur, lucht en aarde. In de ronde vijver in het midden zwemmen sierlijke Japanse kooikarpers onder een klaterende fontein. De tuinen van Freÿr waren oorspronkelijk in renaissancestijl aangelegd, geïnspireerd op het gedachtegoed van de Franse tuinarchitect Le Notre (Hof van Versailles). Maar in de achttiende eeuw werden ze drastisch gewijzigd door de broers Willem en Filip Beaufort-Spontin. De spirituele en meditatieve elementen die zijn terug te vinden in voornoemde waterpartijen, kwamen van Willem, een provoost kanunnik aan de kathedraal van Namen. Ook liet hij het gras en grind harmoniëren volgens veelvuldige assen die evenwijdig liggen aan de Maas. Na Willems dood laat zijn jongere broer Filip de tuin vergroten in de stijl van zijn tijd, waarbij zijn krachttoer in het centrum ligt. Langs de verticale as, die loodrecht op de Maas trapsgewijs oploopt, kom je via een smeedijzeren bruggetje bij het lustpaviljoen, waarin zachte lichtgele tinten domineren. Het gebouw is daarmee het kroonjuweel van de tuin. Vanaf het bordes heeft de bezoeker een onbelemmerd uitzicht op de fontein van Neptunus en het achterliggend rivierlandschap. Het zachte ruisen van de wind en de inmiddels aangename zon maken de idylle compleet.

Appelsienen

Met een vochtmeter, een emmer en een mestvork in zijn

handen verontschuldigt de baron zich. De driehonderd jaar oude appelsienbomen – de paradepaardjes van zijn familie – vragen zijn aandacht, en als het even mee zit wil hij daarna ook een rij leibomen snoeien. In witte houten bekistingen staan de appelsienen 's zomers keurig rond de vijver opgesteld, maar zodra de eerste vorst wordt aangekondigd gaan ze direct naar binnen in de orangerie.

In het jaar 1737 arriveerden de appelsienbomen hier per schip vanuit het Duitse Lotharingen. De vierenveertig exemplaren die er nu nog over zijn werden eeuwenlang gesnoeid als grote bonsaibomen. 'Bezoekers vinden het interessant om te horen hoe de aanwezigheid van deze bomen ons kasteel tijdens de Franse revolutie heeft gered', zegt de baron. Hij is er trots op dat de orangeries van Freÿr nog steeds worden gebruikt waarvoor ze oorspronkelijk bedoeld waren, namelijk de bomen beschermen tegen de vorst. Het binnenhalen van de appelsienen is een enorme klus. Tegenwoordig wordt er een tractor voor gebruikt, maar in vroeger tijden gebeurde dat met veel mankracht. Op oude zwart-witfoto's aan de wand is te zien hoe dat geschiedde: de loodzware kubusbakken werden met houten rollen op karren geschoven. De sinaasappelbomen van Freÿr zijn de oudste van Europa die op nog op klassiek wijze worden geteeld

Ondanks het feit dat dit landgoed al twintig generaties in dezelfde familie is gebleven, besloten Axel Bonaert en zijn broer en zus om hun bezit in 1989 te schenken aan de Vereniging Le Domaine Freÿr, een stichting zonder winstbejag. Het onderhoud vraagt handen vol geld en ontzettend veel tijd, maar het belangrijkste is dat hun domein behouden en beschermd blijft voor het nageslacht. Deze verandering vereiste wel een creatievere aanpak. Het onderhoud van de tuin werd vereenvoudigd zonder dat de waarde van het landgoed daardoor zou verminderen. De 18e-eeuwse moestuin maakte plaats voor een bos met essen en de hagen van de doolhoven werden teruggebracht tot 1.80 meter. Ze zijn dus zonder ladder te snoeien, wat veel manuren scheelt. In de zomer zijn er vakantiekrachten en de Tuinen van Freÿr zijn nu beschikbaar voor rondleidingen, lezingen en tentoonstellingen. Ook cateraars verzorgen er vernissages voor het bedrijfsleven.

www.freyr.be

Met aan dank aan
Toerisme België voor Wallonië & Brussel: www.belgie-toerisme.nl
Het oude klooster van Dinant, omgebouwd tot bijzonder en stijlvol hotel
La Merveilleuse: www.lamerveilleuse.be

